

Priedai

Supplement

Jonas BRUVERIS

Non multa, sed multum

Jūratė Grickienė. *Zenonas Paulauskas*. Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2006

1944 m. birželio 13 d. „Sevilijos kirpėjo“ premjerą Vilniaus teatre galima laikyti savotišku lietuvių operos istorijos bei jos likimo simboliu. Spektaklį dirigavo Jeronimas Kačinskas, režisavo Antanas Zauka, karo metų Vilniaus operos režisierius (Valstybės teatro narys nuo pirmojo „Traviatos“ spektaklio). Don Basilio dainavo Stasys Audėjus, 1906 m. „Birutės“ dalyvis. Tai buvo paskutinis Vilniaus operos pastatymas. Baigėsi karas, prasidėjo antroji sovietinė okupacija. Emigravo J. Kačinskas, chorvedys Bronius Budriūnas, Figaro dainavęs Vladas Baltrušaitis (vėliau vienas pagrindinių Čikagos lietuvių operos organizatorių), kai kurie kiti trupės nariai. Vilniaus opera buvo panaikinta, o likusieji trupės nariai įtraukti į kauniškį teatrą. Almagor dainavęs Juozas Indra netrukus tapo dirigentu ir kompozitoriumi, o puikus koloratūrinis sopranas Elena Mažrimaitė-Dirsienė (Rosina) dėl įvairių aplinkybių atsisakė solistės karjeros ir tapo žymia vokalo pedagoge.

Toje premjeroje Fiorillo vaidmenį sukūrė Zenonas Paulauskas, tuometinis Vilniaus muzikos mokyklos mokinys. Emigravus jo mokytojui Stepui Sodeikai, jauniausiam Antano ir Stasio Sodeikų broliui, Z. Paulauskas mokslą (jau konservatorijoje) baigė 1947 m.; dainavimo jį mokė Aglaja Klau, viena tų po Spalio perversmo į Europą pabėgusių be galo mokytų aukštos kultūros rusų inteligencijų. Tuomet Z. Paulauskas jau dirbo kelis darbus – iki 1950-ųjų buvo Filharmonijos ir Radijo solistas, be to, pastarosios įstaigos diktorius ir muzikos redaktorius. 1947 m. pradėjo pedagogo darbą Vilniaus konservatorijoje, 1948 m. tapo Operos ir baleto teatro solistu. Taip prasidėjo Z. Paulausko, dainininko ir dainavimo pedagogo, veikla, tapusi ypač svarbia Nepriklausomybės metais puoselėtos operos kultūros ir dainavimo meno tradicijos jungtimi su šiandiena.

Jūratės Grickienės knyga nėra didelė: 140-yje puslapių telpa Z. Paulausko gyvenimo ir visų veiklos sričių aprašymas, 22 profesoriaus auklėtinių bei bendradarbių pasisakymai, kone 40 nuotraukų, 5 priedai. Šią nemažą medžiagą darniai surikiavo maketuotoja Rima Bukaveckienė. Knygą galima apibūdinti Plinijaus Jaunesniojo posakiu: nedaugeliu daug. Z. Paulauskas per daugiau kaip 40 metų nuveikė iš tiesų daug, ir norint apie viską papasakoti, reikia atitinkamos erdvės. Tačiau palyginti nedidelėje knygoje nieko netrūks, nes autorė visur – apie ką berašytų – sugeba apčiuopti ir iškelti tai, kas svarbiausia, taigi nedaugeliu žodžių pasakyti daug. Pora puslapių skirta tėvų namams, būsimojo dainininko būdo formavimuisi. Rašydama apie Z. Paulausko mokymąsi autorė apibūdina jo pedagogų taikytus balso formavimo principus – teisingo dainavimo mokyklą. Operos scenoje Z. Paulauskas sukūrė 49 vaidmenis. Norėdama parodyti, kaip kruopščiai solistas rengdavo gautus vaidmenis, autorė pasitelkia R. Geniušo prisiminimus. Susirgęs M. Bukša šiam dirigentui pavedė diriguoti P. Čaikovskio „Mazepą“. Laiko susipažinti su M. Bukšos interpretacijos ypatybėmis buvo labai mažai. Netikėtai į pagalbą atėjo Z. Paulauskas, vos porą sezonų tedainavęs solistas. Paaiškėjo, kad jis paritūroje buvo susižymėjęs visus M. Bukšos nurodymus dainininkams, orkestrui, režisieriaus pastabas ir pan., ir R. Geniušas pripažino, kad jam „vertingesnės konsultacijos nebūtų suteikęs ir labiausiai patyręs dirigentas“ (p. 27). 1954–1962 m. Z. Paulauskas buvo ir teatro direktorius; knygoje pateikta pakankamai duomenų apie sudėtingą to meto teatro gyvenimą, dramatiškus įvykius – J. Juzeliūno „Sukilėlių“ uždraudimą, Antano Kučingio grįžimą iš Sibiro tremties.

Didžiausias knygos skyrius vadinasi „Lietuvos vokalinio meno vadovas“, ir šis pavadinimas pagrįstas.

Vilniaus konservatorijos pedagogu Z. Paulauskas tapo vos baigęs studijas. 1962 m. atleistas iš teatro direktoriaus pareigų (esą kažką nuslėpė apie gyvenimą karo metais) perėjo į pagrindines pareigas Konservatorijoje (teatre liko nepagrindinėse pareigose); 1965 m. tapo Dainavimo katedros vedėju. Z. Paulausko solisto ir pedagogo karjera prasidėjo lietuvių dainavimo menui kilusios didelės grėsmės metais. 1944-aisiais emigravo ne tik daugelis garsiųjų operos solistų; emigravo ir lietuvių vokalo kultūroje italų bei prancūzų naujosios dainavimo mokyklos principus įtvirtinę žymūs pedagogai. Netrukus iš darbo buvo atleisti kai kurie Vilniaus konservatorijos pedagogai. Likusiems (pagaliau ne visi garsūs solistai tampa tokiais pat puikiais pedagogais) vadovautis minėtaisiais principais buvo nelengva, nes reikėjo vienaip ar kitaip taikytis prie tuos principus pažeidžiančių sovietinių vokalo pedagogikos programų reikalavimų. Padėtis šiek tiek ėmė keistis, kai apie sovietinės vokalo kultūros krizę garsiai prašneko žymieji Maskvos dainininkai. 1961 m. Maskvos žinybos sudarė sutartį su Milano teatru „La Scala“ dėl dainininkų stažuotių. Ten pateko ir keletas jaunųjų lietuvių solistų. Tačiau Z. Paulauskas, pasak E. Dirsienės, niekuomet nebijojo *būti* „italu“ (p. 63), ir visas jo darbas Lietuvos

konservatorijoje – tai kasdieninės pastangos išsaugoti, įteisinti bei plėtoti tradicinius, teisinguosius, dainavimo meno pagrindus. J. Grickienės knygoje apibūdinami svarbiausieji balso formavimo bei lavinimo principai, gana išsamiai išnagrinėta Z. Paulausko pedagoginė, metodinė, mokslinė veikla, jo kaip katedros vedėjo darbas. Z. Paulausko dainavimo klasę baigė 40 dainininkų (tarp jų Vladas Usinas, Zenonas Tervydis, Vaclovas Daunoras, Juozas Malikonis, Irena Milkevičiūtė, Vladimiras Prudnikovas, Sigutė Stonytė, Valerija Balsytė); profesoriui mirus, trys dainininkės mokslą baigė pas kitus pedagogus. Jis pedagoginiam darbui pakvietė „La Scala“ naujos patirties įgijusius, taip pat aukštos vokalo kultūros solistus. Buvo konkursų vertinimo komisijų narys, konferencijų, seminarų dalyvis, kvalifikacijos ir pan. kursų vedėjas. Rašė į spaudą – Z. Paulausko straipsnių sąrašė nurodyti 78 rašiniai (recenzijos, straipsniai apie vokalo pedagogiką ir pan.).

„Mūsų vokalinės kultūros platumose matydavome, matome ir dar ilgai matysime Maestro subrandintus vaisius“, – rašo apie savo Mokytoją Vaclovas Daunoras (p. 121). Jo auklėtinė buvo ir Jūratė Grickienė, knygoje gražiai atskleidusi vaisingą ir mūsų dainavimo meno raidai svarbią Zenono Paulausko veiklą.

Danutė PETRAUSKAITĖ

Po Vokietijos dangumi

Kelios mintys perskaičius Jūratės Vyliūtės knygą *Lietuvių muzikai Vokietijoje 1944–1949*. Vilnius: Scena, 2005

Jūratė Vyliūtė – viena produktyviausių Lietuvos muzikologų. Jos plunksnai priklauso daug straipsnių ir knygų. Tarp pastarųjų yra nemažai darbų, skirtų žymiesiems lietuviškos scenos meistrams – Elenai Čiudakovai (1983), Valentinui Adamkevičiui (1986), Irenai Jasiūnaitei (2005). Prasadėjus tautiniam atgimimui ir atsivėrus keliams į užjūrius, muzikologės akiratin pateko ir nepelnytai Lietuvoje užmirštas dainininkas Vladas Baltrušaitis (1996). Vis labiau J. Vyliūtės dėmesį traukė aktyvus lietuvių muzikinis gyvenimas JAV, ypač Čikagos lietuvių opera, kuriai buvo skirta itin išsami studija (1999). Šios autorės bei kitų muzikologų dėka ilgai netyrinėta egzodo muzikinė kultūra tapo labiau pažini. Tačiau pirmieji išeivijos metai, prabėgę pokario Vokietijoje, iki naujausio J. Vyliūtės leidinio buvo lyg balta dėmė lietuvių muzikos istorijoje. Ne vienas iš mūsų apie jį daugiau mažiau žinojome, bet kruopščiai surinktų ir susistemintų žinių neturėjome. Tad su didžiausiu žingeidumu ėmiau skaityti jos knygą „Lietuvių muzikai Vokietijoje 1944–1949“, kurią 2005 m., parėmus Lietuvos kultūros ministerijai bei Kultūros ir sporto rėmimo fondui, išleido leidykla „Scena“.

Knygą sudaro keturiolika skyrių (be įžangos ir santraukos vokiečių kalba), apimančių penkerių metų lietuvių muzikinę veiklą Vokietijoje pagal žanrus. Pradėjusi įvadine dalimi apie karo pabėgėlių stovyklų formavimąsi, autorė toliau pasakoja apie kompozitorius, Kultūros tarybos darbą, teatrą (dirigentus, operą bei baletą), dainininkus, instrumentininkus, muzikinį lavinimą, chorus (chorvedžius, dainų šventes ir repertuaro kūrimą), kultūrinio tautų artėjimo tendencijas, muziką bažnyčioje, orkestrus, instrumentinius ansamblius, meninės veiklos organizavimą, muzikos sklaidą (natų leidybą, spaudą ir radiją). Tie skyriai, kurie yra susiję su konkrečiomis muzikinėmis profesijomis (kompozitoriais, dainininkais, instrumentininkais, chorvedžiais), pristato žymiausias vienos ar kitos srities personalijas. Tad knygos struktūra yra labai aiški ir racionali, padedanti greitai surasti informaciją apie pageidautiną asmenį. Prie šios paieškos prisideda ir asmenvardžių rodyklė. Tačiau J. Vyliūtės knyga nepre-

tenduoja į utopistinę monografiją, kaip buvo apibūdinantis muzikologės O. Narbutienės parengtas dvitomis apie pianistą bei kompozitorių Vytautą Bacevičių (*Muzikologija*, 2005, Nr. 6), nes joje neanalizuojama kūryba ar atlikimo menas, o nubrėžiami tik patys pagrindiniai lietuviškų DP stovyklų muzikinio gyvenimo kontūrai.

Rašyti istorinio pobūdžio darbus nėra lengva, nes jie reikalauja ir kruopštumo, ir kantrybės. Tenka ne vienerius metus praleisti bibliotekose ir archyvuose sklaidant senųjų dienraščių puslapius ar nuo laiko pageltusius dokumentus, kol pavyksta atrasti tinkamos medžiagos. Vėliau ją reikia atidžiai analizuoti, lyginti, derinti su to laikmečio liudininkų prisiminimais. Šioje srityje J. Vyliūtė yra gerai įgudusi. Nesitenkindama paviršutinišku žinių kaupimu ji ieško jų visais įmanomais būdais ir įvairiose instancijose: remiasi periodine spauda, knygomis, epistoliniu palikimu, afišomis, programėlėmis, valstybinių ir visuomeninių organizacijų raštais, spausdintais kūrniais bei rankraščiais, pati ima interviu iš reikiamų žmonių. Vien pavarčius naujausią jos knygą darosi akivaizdu, kad J. Vyliūtė kaip įprasta ir ši kartą naudojosi gausiais informaciniais šaltiniais (J. Žilevičiaus–J. Kreivėno lietuviškos muzikos ir Pasaulio lietuvių archyvais, Lituanistikos tyrimo ir studijų centre Čikagoje, Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejaus fondais, Lietuvos literatūros ir meno archyvu), išeivijos lietuvių periodika (Vokietijoje, Jungtinėje Karalystėje, JAV leistais laikraščiais bei žurnalais: „Žiburiai“, „Mūsų kelias“, „Mūsų viltis“, „Lietuvių žodis“, „Naujoji aušra“, „Į laisvę“, „Mintis“, „Tėviškės garsas“, „Britanijos lietuvis“, „Draugas“, „Naujienos“, „Aidai“, „Muzikos žinios“), muzikologų V. Juodpusio, O. Narbutienės, D. Palionytės, D. Petrauskaitės, L. Venclauskienės darbais, taip pat Lietuvos politinių veikėjų ar to laikmečio liudininkų publikacijomis. Gaila, kad knygos pabaigoje nėra panaudotos literatūros sąrašo. Tai galėjo atsitikti dėl kelių priežasčių – taupant popierių arba nenorint atbaidyti skaitytojo apkraunant jį papildoma informacija.

Aptardama Vokietijos laikotarpio dokumentiką autorė išsamiau pristatė J. Žilevičiaus archyvą. Tačiau

nenorėčiau sutikti su jos teiginiu, kad šis archyvas buvo atgabentas į Čikagą 1929 m., kur funkcionavo išlaikomas visuomenės lėšomis (p. 6), taip pat su analogišku teiginiu, kad „Čikagoje gyvenęs J. Žilevičius nuo 1944 m. rinko žinias apie lietuvių muziką veiklą pokario Vokietijoje“ (p. 56). Juk iki 1960 m. pavasario J. Žilevičius gyveno Elizabethe, New Jersey valstijoje. Archyvas buvo įkurdintas jo bute ir pats J. Žilevičius rūpinosi jo fondų plėtimu. Į Čikagą jis buvo atgabentas tik 1960 m. rudenį ir jo įkūrėjo pageidavimu pavadintas „Žilevičiaus muzikologijos archyvu“ bei perduotas tėvų jėzuitų globai. Tik anglų kalba jis įvardijamas kaip „Library of Lithuanian Musicology“. J. Žilevičiaus–J. Kreivėno lietuviškos muzikos archyvo pavadinimas atsirado ne dėl gausaus archyvinės medžiagos įnašo (p. 112), bet 1986 m. Lituanistikos tyrimo ir studijų centrui sudarius oficialią sutartį tarp Lietuviškos muzikos bibliotekos, priklausančios šiam centrui, direktoriaus J. Kreivėno ir J. Žilevičiaus muzikologijos archyvo tarybos narių. Tačiau šie patikslinimai yra susiję su išėivijos muzikine veikla JAV, todėl J. Vyliūtės pagrindinės darbo temos tiesiogiai neliečia.

Didžiulį dėmesį autorė sutelkė į autentiškos medžiagos citavimą. Jau ant knygos viršelio pateikiamos straipsnių ir žymių muzikos veikėjų mintys apie lietuvių muziką gyvenimą Vokietijoje. Citatų apstu ir pačioje knygoje – pradedant trumpučiais sakiniais ir baigiant ilgomis ištraukomis iš koncertų recenzijų bei laiškų. Kai kurie skyriai prasideda ar baigiasi citatomis, o tai nelabai būdinga moksliniams darbams. Šiuo atveju knyga yra skirta plačiam skaitytojų ratui, todėl kiekvienas muzikologas pagal savo skonį pasirenka medžiagos dėstymo būdus. Šiek tiek apmaudu, kad ne visur nurodoma, iš kur viena ar kita citata yra paimta (p. 47, 48, 63, 66, 68 ir kt.). Nepaisant to, jas skaityti be galo įdomu. Būtų galima netgi parengti specialų leidinį, kuriame būtų skelbiama vien to laikmečio dokumentika. Tai yra patikimiausias metraštis mūsų tautiečių, karo audrų nublokštų į svetimus kraštus.

J. Vyliūtė išryškino lietuvių siekį tremtyje puoselėti tautos savastį, deramai reprezentuoti Lietuvos vardą kitataučių akyse, rūpintis švietimo, kultūros bei socialiniais reikalais. Viena vertus, parodydama sunkias materialines pabėgėlių sąlygas, nuolatinį nerimą dėl neiškaus rytojaus, kita vertus – pristatydama jų parašytus kūrinis, pastatytus spektaklius, surengtus koncertus autorė išryškino begalinį lietuvių tikėjimą savo valstybe, jų kūrybingumą, darbštumą ir susitelkimą ginti tautines vertybes karo kataklizmų akivaizdoje. Gyvendami susigrūdę šaltose ir tamsiose patalpose, stįgdami sotesnio duonos kąsnio lietuviai būrėsi į įvairius ansamblius, siuvisi tautinius rūbus, ga-

mino kankles, kūrė muziką, leido laikraščius, knygas, steigė mokyklas ir daina malšino gimtųjų namų ilgesį. Apie tai geriausiai byloja to meto liudininkai, aprašę savo išgyvenimus po įsimintiniausių renginių. Vienas jų – 1946 m. rugsėjo 8 d. Würzburge įvykusi dainų šventė, kurioje dalyvavo iš įvairių stovyklų suvažiavę lietuvių ir keli latvių chorai. J. Vyliūtė, pasitelkdama „Tėviškės garso“ publikaciją, pateikė puikiai šią šventę iliustruojančią citatą: „Pagaliau, leidžiantis mūsų trišpalvei, susikaupusi minia vieningai užgieda jaudinantį „Lietuva, tėvyne mūsų“... Gieda čia, sunkioje ištremtyje, sudėgusio miesto papėdėje, šaltajai Maino srovei tyliai plaukiant į vakarus, žiūrint susimąščiusiems svetimiesiems kalnams ir didžiųjų demokratiųjų galybių, tikrosios laisvės nešėjams – USA kariams, įvairių pasaulio tautybių atstovams... „Marija, Marija, palengvink vergiją, išgelbėk nuo priešų baisaus“ – galinagai aidi mūsų tradicinės maldos žodžiai... Ant aukuro, vėliavų papėdėje suliepsnoja ugnelė ir dvi lietuvaitės padeda didelį ažuolo lapų vainiką. Ugnis baigia degti, maldos žodžiai nutyla. Mes visi, čia dalyvavusieji, vėl skubame į savo varganas pastoges, tačiau mūsų širdyse ir protuose auga vis didesnis, galingesnis tikėjimas į taurią lietuvišką sielą, į mūsų puikiųjų dainų galią, į laisvą, visą žmoniją mylinčią, dirbančią ir kovojančią Tėvyne Lietuvą“ (p. 79).

J. Vyliūtė iš fragmentinių žinių atkūrė ryškų pokario lietuvių muzikinio gyvenimo vaizdą. Ji pateikė ir daug nežinomų faktų. Vienas jų – kompozitoriaus bei dirigento Jeronimo Kačinsko pastangos emigracijos Vokietijoje pabaigoje sureguliuoti menininkų srautus. J. Kačinskas pats sudarė anketą su klausimais apie kūrybą, darbo sąlygas, išvykimo į kitą šalį perspektyvas, kuri buvo išdalyta įvairių sričių muzikams. Gauti atsakymai byloja apie jų fizinę ir dvasinę būklę: „Stinga maisto ir pinigų“; „Reikėtų skirti lėšų bent gaidų popieriu įsigyti ir perrašymui“; „Sąlygos žiaurios. Trukdo buto ankštumas ir maisto silpnumas“ (p. 23, 25). Graudu skaityti kai kurių asmenų prisipažinimus: „šiuo metu neturiu jokių perspektyvų, tuo tarpu jokių sumanymų“, „pasirinkimo neturiu, išskyrus Lietuvą“ (p. 25). Apibendrinęs šiuos atsakymus J. Kačinskas apsvarstė juos Lietuvos tremtinių bendruomenės Kultūros taryboje ir išsiuntė raštą Švietimo valdybai Kassel-Mattenberge. Jame buvo akcentuojama, kad išeiviai kultūrininkai turėtų vykti į tuos kraštus, kuriuose jau yra susibūrusios stambesnės lietuvių kolonijos, pvz., JAV, ir prašoma pasirūpinti išvykstančiais, kad jie gautų reikalingus dokumentus. Tokiu būdu buvo siekiama įkurdinti pabėgėlius tokiose vietose, kur būtų galima puoselėti tautinę kultūrą. Beje, šių faktų savo atsiminimuose J. Kačinskas niekada neminėjo. Paprašytas papasakoti apie Vokietijoje praleistus metus,

jis taip pat apie juos nutylėjo. Šiandien galima tik spėti, kodėl taip atsitiko. Viena iš versijų yra ta, kad būdamas itin kuklus J. Kačinskas nesureikšmino šios savo visuomeninės veiklos, todėl J. Vyliūtės paskelbti dokumentai yra labai reikšmingi ir lietuvių muzikos istorijai, ir J. Kačinsko biografijai. Tik vienas menkas patikslinimas: J. Kačinskas vaistažolės ravėjo ne Vokietijoje, o Čekoslovakijoje (p. 103).

Vienas šviesiausių puslapių tremtinių kultūrinio gyvenimo panoramoje – G. Rossini operos „Sevilijos kirpėjas“ pastatymas Detmolde 1947 m. Šiame mieste buvo parodyti du premjeriniai spektakliai ir dar dvylika – britų bei amerikiečių zonose, kur veikė lietuvių stovyklos. J. Vyliūtė, pasitelkusi dainininkės E. Kardelienės, atlikusios Rosinos partiją, atsiminimus ir to meto lietuviškos spaudos publikacijas, atskleidė visus lietuvių patirtus vargus bei džiaugsmus – nuo klavyro paieškos, rūbų bei dekoracijų gaminimo, gyvenimo paklodėmis atskirtuose guoliuose, važavimo sunkvežimiuose šimtus kilometrų visą dieną nevalgius iki entuziastingos publikos reakcijos, šviesių nepriklausomybės laikų prisiminimo bei didžiulio ryžto „dirbti tol, kol tavęs nepasodina į sunkvežimį“ (p. 38). Knygos autorė aprašė ir 1947 m. Augsburgėje pastatytą baletą – L. Delibes „Coppelia“, apie dvidešimt kartų parodytą aplinkiniuose miestuose. Visi šie spektakliai, taip pat simfoniniai koncertai nebūtų nuskambėję be entuziastingų dirigentų – A. Kučiūno ir J. Kačinsko, kuriuos J. Vyliūtė įvardijo kaip kompromisų mene nepripažįstančius muzikus.

Pasakodama apie kompozitorius, J. Vyliūtė aptarė V. Jakubėno, K. V. Banaičio, J. Gaidelio, J. Kačinsko Vokietijoje parašytus kūrinius, sugretino juos su Lietuvoje pasilikusiųjų opusais ir taikliai apibendrinė: „Į Vakarus pabėgusieji kompozitoriai, priešingai, turėjo visišką kūrybinių sumanymų, moderniausiųjų muzikos srovių, komponavimo technikų pažinimo ir jų naudojimo laisvę. Tačiau būdami ateiviai iš nebeegzistuojančios valstybės, galimybių patekti su savo veikalais į profesinės muzikos sferą beveik neturėjo“ (p. 20).

J. Vyliūtė pabandė pasekti lietuvių dainininkų bei instrumentininkų kelius, išraižiusius visą Vakarų Vokietiją. Dėl medžiagos stygiaus jai buvo gana sudėtinga pateikti išsamią ryškiausių solistų koncertinio gyvenimo ataskaitą ar susisteminti jų veiklą, tačiau iš pavienių fragmentų ji stengėsi nubrėžti chronologinę koncertų seką, aprašyti atlikėjų buitį, dvasinę būseną, aptarti repertuarą ir atsiliepimus spaudoje. Bene daugiausia jų sulaukė A. Dambrauskaitė, nuolat palaikiusi ryšius su profesionaliais vokiečių teatrais. Keletą puslapių knygoje autorė skyrė lietuvių trupės (dainininkai A. Dambrauskaitė, I. Motekaitienė, S. Baras, I. Nauragis, akompaniatorius V. Jakubėnas)

gastrolėms Anglijoje, cituodama vaizdingus jų kelionių išpūdžius (p. 50–52). Norėdama išryškinti didžiulę prarają tarp gyvenimo Lietuvoje ir tremtyje J. Vyliūtė paccitavo jaudinančią buvusios Valstybės operos dainininkės P. Radzevičiūtės laišką, tačiau nejučiomis peržengė savo pačios apsibrėžtą laikotarpį, t. y. 1944–1949 m., ir persikėlė į Kanadą (p. 53–55). Bet ar tai buvo būtina daryti? Gal vertėjo jį patausoti kitiems rašiniams ir įtilpti į nustatytą laiko rėmus?

Aptardama chorų veiklą J. Vyliūtė atspirties tašku pasirinko chorvedžius – J. Štarką, B. Budriūną, B. Jonušą, A. Mikulskį, V. Adomavičių, S. Sodeiką, M. Liuberskį bei kitus, trumpai paminėjo jų suburtus kolektyvus. Kadangi apie „Čiurlionio“ ir „Dainavos“ ansamblius jau yra nemažai parašyta, autorė tik apibendrinė jų nuveiktus darbus ir didesnę dėmesį sutelkė į bendrą lietuviškų chorų padėtį Vokietijoje bei repertuaro formavimą, įvardijo profesionalių kompozitorių bei mėgėjų sukurtas chorines dainas, tarp jų – K. V. Banaičio, A. Mikulskio, B. Budriūno, J. Stroliaus kūrinius.

Rašydama apie instrumentininkus autorė lyg ir solidarizavosi su operos soliste Vince Jonuškaite, teigusia, kad „nepakankamas muzikinis pabėgėlių visuomenės subrendimas neleidžia kaip reikiant pasireikšti ir dėl to, suprantama, spartesniais žingsniais progresuoti mūsų instrumentininkams“ (p. 60). J. Vyliūtė kruopščiai surinko visas žinias apie į Vokietiją atvykusius atlikėjus bei jų darbo vietas. Kaip paaiškėjo, būtent instrumentininkai daugiausia galėjo įsidarbinti profesionaliuose orkestruose ar ansambliuose (I. Vasyliūnas, P. Armonas, J. Strolia, M. Saulius, P. Matiukas, K. Motgabis ir kt.). Tik apie jų veiklą vokiečiuose kolektyvuose trūksta žinių, o lietuviškoje terpe jie neturėjo galimybių tinkamai pasireikšti. Tad knygoje apsiribojama vargonininkų Z. Nomeikos ir J. Žuko, pianistų A. Mrozinsko ir A. Kuprevičiaus, smuikininkų E. Kuprevičiūtės ir P. Matiuko bei keletos kitų trumpa veiklos charakteristika. J. Vyliūtė neaplenkė ir Z. Jonušo įsteigto pučiamųjų orkestro „Lituanica“, H. Raštikio ir B. Pakšto vadovaujamo liaudies instrumentų ansamblių veiklos. Beje, pasakodama apie P. Matiuką autorė iš neutralios istorinių įvykių stebėtojos pozicijos perėjo į asmeninių išpūdžių aprašymą, kuris nukelia skaitytoją į XX a. pabaiagos Čikagą (p. 60–61). Ir vėl peržengtos laiko ribos ir vieta. Šiuo atveju daugiau norėjosi sužinoti ne apie atminties netekusį senuką, o apie jo studijas *Hochschule Mozarteum* bei gyvenimą Vokietijoje.

Skyriuje „Muzikinis lavinimas“ pateikiami sąrašai išeivių, kurie mokėsi muzikos Vokietijos mokyklose, lietuvių įsteigtuose kursuose bei gimnazijose. Tokių išties puslapių užimančių sąrašų skaitymas skaitytojams

nėra labai lengvas dalykas, tačiau jie suteikia daug vertingos informacijos. Autorė pabrėžė, kad išeivijoje, panašiai kaip ir Lietuvoje, nepaisant nemažo besimokančiųjų skaičiaus, buvo išgalėjęs inertiškas požiūris į muziką kaip į ne patį reikalingiausią mokslą. Todėl ypač trūko muzikos vadovėlių. Matyt, neišliko ir muzikos dalykų programų, o gal jų net ir nebuvo, nes priešingu atveju J. Vyliūtė būtų pateikusi daugiau žinių apie muzikinio ugdymo procesą ar konkrečias įstaiigas, pvz., prie UNRRA įsteigtą konservatoriją, kurioje mokytojavo J. Bertulis. Pasak šio muziko dukters, jos tėvas ne tik mokytojavo, bet ir buvo tos konservatorijos direktorius; joje dėstė 26 pedagogai ir studijavo apie 400 studentų (J. Bertulis, *Bažnytinė muzika*, Klaipėda, 2004, p. 9).

J. Vyliūtė lakoniškai apžvelgė bažnyčiose atliekamos sakralinės muzikos repertuarą, 1946 m. Regensburge vykusį Lietuvių katalikų darbuotojų suvažiavimą, iškėlė religinės tematikos kūrinių leidybos problemas, kunigų indėlį puoselėjant bažnytines giesmes. Ji neaplenkė ir natų leidybos, pristatydama pagrindines leidyklas („Patria“, „Pašvaistė“, „Ramybė“) bei jų produkciją, taip pat spaudą, kurioje buvo skelbiami straipsniai muzikine tematika (albumas „Antanina Dambrauskaitė“, informacinis leidinys „Lietuvių meno ansamblis Dainava 1945–1947“, įvairūs periodiniai leidiniai). Autorė pagrįstai įvertino mokytojo bei bibliofilo J. Kreivėno triūsą renkant, kaligrafiškai užrašinėjant bei rotatoriumi spausdinant lietuvių kompozitorių kūrinius; V. K. Banaičio bendradarbiavimą

su Hamburgo radiju ir jo pastangas išsaugant lietuviškos muzikos plokšteles, į kurias, diriguojant V. Marijošiui, buvo įrašyti M. K. Čiurlionio, J. Pakalnio, J. Karnavičiaus simfoniniai kūriniai.

Daug vertingos informacijos pateikta apie lietuvių, latvių ir estų muzikinį bendradarbiavimą, DP stovyklų gyvenimą, paskutines lietuvių viltis sugrįžti į tėvynę ir, netekus jų, kraustymąsi iš Vokietijos į tolimus užjūrio kraštus. Knygą labai praturtina gausios iliustracijos, užimančios net 80 puslapių. Tai – įvairūs dokumentai, portretinės ir kolektyvinės muzikų nuotraukos, buitinės fotografijos, koncertinės programos. Dailės šių nuotraukų buvo galima atsisakyti, nes jos neturi nieko bendra su Vokietijos laikotarpiu ir yra toliminio išeivijos gyvenimo JAV atspindys, pvz., A. Kuprevičiaus, V. Marijošiaus, J. Štarkos, Lietuvių styginių kvarteto. Užbėgdamos įvykiams į priekį, jos lyg ir patvirtina J. Vyliūtės žodžius: „DP muzikinė kultūra tampa tarpine grandimi. Būdama formaliai atskilusiu nuo tautinės muzikos kamieno, būtent ji sudarė prielaidas tradicijų tęstinumui“ (p. 133). Vokietijoje tarpusios tradicijos toliau buvo labai rūpestingai puoselėjamos Amerikoje.

Reikia tikėtis, kad šis nepaprastai vertingas J. Vyliūtės muzikologinis darbas, liudijantis apie didžiulę Lietuvos tragediją, masinę pajėgiausių muzikų netektį ir pusę amžiaus užmirštą jų veiklą po Vokietijos dangumi, užims deramą vietą lietuvių muzikos istorijoje, o ateityje šie tyrinėjimai bus plečiami ir gilinami.

Jūratė VYLIŪTĖ

Teatro enciklopedija

Jonas Bruveris. Lietuvos nacionalinis operos ir baletu teatras. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2006

Lietuvių muzikologija praturtėjo leidiniu, koku galėtų didžiuotis bet kuris Europos teatras, – išleistas aukštos poligrafinės kokybės, meniškai ir prasmingai iliustruotas (dailininkai Albertas Broga ir Marė Trečiokaitė) albumas „Lietuvos nacionalinis operos ir baletu teatras“. Jau vien dėl apimties (592 p., 800 nuotraukų) leidinį galima priskirti retenybų kategorijai. Ir turinio atžvilgiu autorius doc. dr. Jonas Bruveris aprėpia plačius tolius – nuo XVII iki XX a. ir pirmųjų XXI a. metų. Operos ir baletu meno raidą Lietuvoje jis pateikia surikiuodamas faktologinę medžiagą, ne juokais sakant, valandos tikslumu. Teksto glaustumu, tikslumu, informacijos gausa leidinys prilygsta enciklopedijai. Šalia gausybės nurodytų šaltinių (leidinyje pateiktas literatūros sąrašas, pratarmėje minimos daugelio žmonių, pasidalijusių prisiminimais ir žiniomis, pavardės) reikšmingu laikytinas paties autoriaus žingeidumas, ne vieną dešimtmetį akinęs rinkti, kaupiti įvairaus pobūdžio žinias, taip pat jo išskirtinis (dabartinių lietuvių muzikologų atžvilgiu) dėmesys operos teatrui. Tokį anksčiau puoselėjo Vladas Jakubėnas: jis, tiesa, neparašė teatro istorijos, bet jo straipsniai, recenzijos apie operą ir jos menininkus sudarytų nemenką tomelį. Skiriasi juodu tuo, kad V. Jakubėno rašiniuose vyrauja analitinis, kritinis stilius, o J. Bruverio – mokslinis, enciklopedinis. Siekdamas kilnaus tikslo parašyti Lietuvos operos ir baletu teatro istoriją J. Bruveris apsiginklavo patikrintomis, patikimomis žiniomis ir kartu išliko pilnas pagarbos bei meilės teatrui. Tą meilę liudija kad ir atidumas ne vien garsiųjų vardams, o ir mažą vaidmenį atlikusiems, penktame orkestro pulte sėdintiems, scenos apšvietimą reguliuojantiems ar bilietus parduvinėjantiems. „Teatre yra daugybė tarnybų, – teigia autorius, – kurių žmonės su menine veikla mažiau ar netiesiogiai yra susiję. Tačiau ir jų darbo dėka teatro meninė veikla tegali būti tvirta ir ritminga“ (p. 537). J. Bruveris kuklinasi sakydamas, jog „leidinys nėra išsami teatro istorija“ (p. 13) – leidinys tikrai yra nuodugnų teatro kūrėjų, jų nuveiktų darbų kronika.

Įžanginiame skirsnyje „Ištakos“ Operos ir baletu teatras pateikiamas kaip ilgaamžės teatro, muzikos ir

apskritai krašto kultūros raidos padarinys. Įžvalgos siekia dar ankstesnius laikus nei pirmojo operos spektaklio „Il ratto di Helena“ („Elenos pagrobimas“) parodymas Lietuvos didžiojo kunigaikščio rūmuose Vilniuje, 1636 m. rugsėjo 4 d. Tie tyrinėjimai – iškilus ir kartu graudus paveikslas, sudėliotas iš šykščių, skurdokų, bet kruopščiai surinktų istorijos skiautinių: nuo seno dainiaus Marienburgo pilyje, lietuvių kanklininkų lenkiškame Jogailos dvare, vakarietiškos muzikos Gedimino, Vytauto Didžiojo rūmuose, muzikos statuso apibrėžimo Pirmajame Lietuvos statute (1529) iki spektaklių Vladislovo Vazos teatre. Vėliau – šimtmetį nutrūkusi teatro tradicija. Ir labai įdomus atgimimo laikotarpis Lietuvos didikų rūmuose: penki Radvilų teatrai, vienas jų Nesvyžiuje, kur dirbo, savo operą („Agotėlė“) bei baletą („Orfėjus pragare“) pastatė žymus vokiečių muzikas kompozitorius Johannas Davidas Hollandas, grafo Antano Tyzenhauzo, Vilniaus vyskupo Ignoto Masalskio, Sapiegų teatrai, puoselėję operos ir baletu meną. Visų šių buvusiose Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemėse įsikūrusių didikų teatrų veiklą autorius sieja su politinėmis, istorinėmis sąlygomis, gimtosios kalbos problemomis, nutautėjimo reiškiniais. Aptardamas laikotarpį nuo XVIII a. paskutiniojo dešimtmečio irgi pateikia gana išsamiai ištyrinėtą (turint omenyje istorinių žinių trūkumą) viešųjų teatrų Lietuvoje veiklą. Skaitytojas čia atras negirdėtų ar nepakankamai muzikos (teatro) istorijoje įtvirtintų dalykų, pvz., kad pirmoji W. A. Mozarto opera („Užburtoji fleita“) Lietuvoje buvo parodyta 1802 m., o pirmoji G. Verdi („Ernani“) – 1860 m. Vilniuje. Stiprus buvęs Klaipėdos teatras, kuris gastrolių Vilniuje (1820 m.) metu parodė net 14 operų, tarp jų W. A. Mozarto „Pagrobimą iš seralio“, G. Rossini „Tankredą“, kitas, o dar po trejų metų („greičiausiai“) – ir C. M. von Weberio „Laisvąjį šaulį“, kurio pasaulinė premjera Berlyne buvo įvykusi vos prieš porą metų (įdomus ekskursas į 1836 m. vasarą, kai kartu su Karaliaučiaus teatru atvykęs į Klaipėdą jaunas Richardas Wagneris „dirgavo tikrai per repeticijas ir tik antraeilams pasirodyti“ (p. 25)). Nesileisdamas į plačius komentarus,

vien išvardydamas statytas operas, artistus, gastrolierus, Vilniaus teatro gastroles, autorius atveria nepaprastai turtingą XIX a. Vilniaus teatro gyvenimą; su nuostaba (ir pavydu) skaitai, kad teatras savo repertuarą nuolat atnaujindavo ne tik klasikos, o ir „neseniai sukurtais žymiausiais pasaulinio repertuaro veikalais“ (p. 28). Čia komentarai nebereikalingi.

Reikšmingu tautinio teatro ištakų šaltiniu autorius nurodo ir Vilniaus universitetą, ypač tą dvidešimtmetį, kai profesoriauti pradėjo iš Vienos atvykęs (1804) gydytojas Josephas Frankas su žmona, įžymia soliste Christine Gerardi („sakoma ją buvus viena garsiausių tų laikų dainininkių“), kuri Vienoje bendravo ir koncertavo su J. Haydnu, L. van Beethovenu. Frankai ėmė rengti Vilniuje labdaringus koncertus, kuriuose dalyvaudavo muzikalūs aristokratai („grafas Stanislovas Tiškevičius dainavo D. Cimarosos „Slaptų vedybų“ ariją, o grafas Antanas Plateris pūtė klarnetą“ (p. 34)), atvykdavo labai garsių muzikų profesionalų iš Vakarų Europos. Frankų pastangomis, dar J. Haydnui esant gyvam, Vilniaus rotušėje buvo atlikta oratorija „Pasaulio sutvėrimas“, o J. Frankui diriguojant miesto teatre atnaujinti seni ir pastatyti nauji operos spektakliai; jis taip pat „parengė projektą Vilniuje įsteigti Lietuvių tautinį teatrą“ (p. 35). Kas žino, gal to projekto įgyvendinimas ir būtų priartinęs lietuvių (ir lietuviško) teatro pradžią, bet drąsi idėja taip ir liko tik archyvų popieriuose ir paties J. Franko atsiminimuose. 1832 m. Vilniaus universitetas buvo uždarytas, 1864 m. uždrausta lietuvių spauda, viešas lietuvių kalbos vartojimas ir jos mokymas. Knygos autorius nuosekliai veda skaitytoją per knygnešių ir slaptų lietuviškų vakarų gadynę, per kovas dėl kalbos ir valstybės iki tautinio atgimimo, J. Naujalio, S. Šimkaus, J. Gruodžio, pirmųjų profesionalių lietuvių dainininkų. Suprantamas noras iškelti iš užmaršties ir siauriausią takelį, vedusį į tautinį teatrą. Vis dėlto A. Ponchielli „Lietuvių“ premjera 1874 m. Milano teatre „La Scala“, jos pastatymas 1884 m. („Aldonos“ pavadinimu) Peterburge arba W. Želenskio „Konrado Wallenrodo“, H. Jereckio „Mindaugo, Lietuvos karaliaus“ spektakliai Lvoje, A. Skriabino fragmentai operai „Kęstutis ir Birutė“ yra išties įdomūs, bet tik plonyčiu prielaidų siūleliu sukabinami faktai, ir kažin ar galima įvardyti juos lietuvių operos raidą „galbūt paskatinusiu reiškiniu“ (nors kas dabar galėtų tvirtinti priešingai). Įtikinamiau operos idėją brandino, be abejonės, Maironio parašytas libretas lietuviškai operai „Kame išganymas“ (1895) arba pirmieji lietuvių dainininkai, mokęsi, dainavę Peterburgo, Varšuvos scenose, draugijos (ypač Tilžėje Vydūno įsteigta Lietuvių giedotojų draugija, sistemingai atlikdavusi koncertuose operų ištraukas). Nuo jų jau tiesiasi tvirtos gijos į 1906 m. lapkričio 6 d. „Vilniaus

kanklių“ draugijos parodytą kompozitoriaus Miko Petrausko ir dramaturgo Gabrieliaus Landsbergio-Žemkalnio „Birutė“ – pirmą lietuvišką operą. Tai buvo, autoriaus žodžiais, „nepaprastai svarbus, išpūdingas įvykis žmonėms, kurių kalba dar vakar buvo draudžiama rašyti ir kalbėti“ (p. 45).

Iš paryškinių turinyje matyti, kad „Ištakų“ skirsnis priskiriamas veikalo įžangai ir tarsi nepretenduoja į pagrindinį skaitytojo dėmesį, tačiau jis vertas atidaus išsiskaitymo, nes tai brangi ir įdomi krašto muzikos, teatro, kultūros, politikos, istorijos žinių sankaupa. Šios dalies pobūdis – istorinis. Kiti knygos skyriai – „Tautinio teatro pradžia“, „Po 1944 metų“, „Atkurtos nepriklausomybės metas“ – labiau atitinka enciklopedijos žanrą, tačiau ir jie paspalvinti autoriaus moduliacijomis. Gal leidinių tiktų vadinti autorizuota (individualizuota?) enciklopedija: parašyta vieno autoriaus su aiškia jo pozicija. Jau skirstydamas teatro laikotarpius J. Bruveris atsiriboja nuo standartų ir iškelia naują atskaitos tašką. Prieš keletą metų išleistame „Lietuvių teatro istorijos“ dvitomyje dar egzistuoja tokie teatro veiklos skirsnių apibūdinimai kaip „prieškario dešimtmetis“, tai yra teatras iki 1940 m. (Antrasis pasaulinis karas iš tikrųjų prasidėjo 1939 m., o Lietuvą pasiekė tik 1941 m.). Matuoti teatro laiką pagal pasikeitusią politinę krašto padėtį, kaip buvo įtvirtinta sovietmečio literatūroje (žr. „Lietuvių tarybinis teatras“, 1979; „Opera“, 1967), ne visada teisinga. Operos ir baleto teatro kūrybinė veikla, kad ir sukrėsta okupacijų bei karo, esminį lūžį patyrė tik 1944 m. – tas akivaizdu ir iš J. Bruverio leidinio. O 1990-iejai, gražinę Nepriklausomybę, sutapo su ryškiais pokyčiais ir meniniame teatro gyvenime. Teatro istorijos padalijimas į 1920–1944 m. ir 1944–1990 m. laikotarpius J. Bruverio veikale pagrįstas teatro kūrybinės veiklos pavyzdžiais.

Tarpsnį nuo pirmojo „Traviatos“ spektaklio iki 1944 m. autorius pavadino „Tautinio teatro pradžia“. Dvidešimt ketveri metai operos teatrų istorijoje – tik pradžia. Bet kokia žavinga, didinga buvo toji pradžia Lietuvos teatre. Pagal pasirinktą struktūrą pirmiausia eksponuojama kultūrinio, visuomeninio konteksto apžvalga, kur vėl sublizga autoriaus erudicija ir karštas, aištingas pasakotojo tonas – J. Bruveris negali likti neutralus teatro ir tautos atžvilgiu. Tik perėjęs į konkrečias operos („Opera 1920–1944 metais“) ir baleto („Baleto trupės veikla“) sferas tampa pedantišku enciklopedistu – laikosi griežtos dėstymo schemas: repertuaras, dirigentai, režisieriai, dailininkai, antrasis veiklos dešimtmetis, socialinė krašto situacija, vokalo pedagogika, dainininkai su įterpta Klaipėdos opera bei koncertine operos veikla, teatro svečiai gastrolieriai, ryšiai su rusų emigrantais ir lietuvių išėvija, paskuti-

nieji sezonai. Tokiu principu sukomponuota ir baletos istorija. Tekstas čia išgrynintas, aiškus ir tikslus, be jokių kalbinių grožybių ar vingrybių, sakyčiau, askeetiškas. Kartu tai nėra sausa informacija: kartais vienu kitu brūkštelėjimu taikliausiai, vaizdžiausiai apibūdinamas menininkas ar koks teatro reiškinytis. Antai pristatydamas Mstislavą Dobužinskį rašo: „Būdamas puikus kiekvienos epochos žinovas, jos bruožus virtuosiškai derino su veikalo dramaturgija ir stiliumi, scenovaizdžio pagrindu laikė tapybinę raišką. Pats labiausiai mėgo savąjį „Don Giovanni“ (pasakojama, kad šios operos diriguoti atvykęs F. von Hoesslinas, išvydęs sceną, sušuko: „Miliausias Dieve, aš niekada nesitikėjau pamatyti tokio stebuklo.“). Pagarbiai išryškintas „pirmojo lietuvių baletos solisto“, choreografo, baletmeisterio, pedagogo Broniaus Kelbausko portretas. Neaplenkti ir skaudūs kartais visai nesenos teatro istorijos puslapiai, pvz., sužinome, kad remontuojant (1976–1984) Kauno muzikinį teatrą, buvo sunaikinti kostiumai, kuriuos „projektavo žymiausieji dailininkai, vilkėjo lietuvių operos, dramos ir baletos žvaigždės...“ (p. 92).

Tautinio teatro pradžia vadinamas laikotarpis buvo pilnas žvaigždžių, ir autorius surikiavo jas chronologine (atėjimo į teatrą) eile, sudėdamas jų ir visų kitų artistų portretus į bemaž vienodo formato langelius. Toks lygiavos principas kartais yra neaiškus, pvz., kodėl ketvirtį amžiaus pagrindines partijas operoje dainavusi, vaidybos talentu švytėjusi Marijona Rakauskaitė užima knygoje mažiau vietos negu Ona Zabielaite-Karvelienė, į Valstybės teatro sceną neišėjusi nė karto? Kita vertus, supranti autoriaus norą šiek tiek reabilituoti žmonių ir aplinkybių į pašalę nustumtą didžią taurią menininkę – jo valia gerbtina. Kaip ir užmojis paskelbti mažiau žinomas ar užmirštas pavardes, biografijas tų, kurie teatre užtruko neilgai.

Okupacinių valdžių įsikišimas į teatro gyvenimą 1940–1944 m. vis dėlto ir šiame leidinyje nepakankamai konkrečiai argumentuotas. Rašoma, kad Sovietams užėmus Lietuvą „uždrausta rodyti lietuvių kompozitorių operas“, tačiau juk rengtos „Pagirėnų“ ir „Eglės žalčių karalienės“ premjeros. Nacių valdžia „uždraudė atlikti rusų kompozitorių kūrinius“, o po kelių eilučių teigiama: „rodytos P. Čaikovskio operos, M. Musorgskio „Borisas Godunovas“, koncertuose „griežti rusų klasikų veikalai“ (p. 148); toliau dar patikslinta: „1943 m. atnaujinta P. Čaikovskio „Pikų dama“, 1944 m. pradžioje – „Eugenijus Oneginas“, M. Musorgskio „Borisas Godunovas“ (p. 215).

Išmoningai jungdamas istorinį ir enciklopedinį stilius, J. Bruveris vaizdingai pasakoja ir gausybę pavyzdžių iliustruoja esminį teatro politikos, padėties, sudėties pasikeitimą 1944-ųjų vasarą, kai Lietuva „neteko ne tik garsių, nepriklausomos valstybės kultūrą su-

kūrusių žmonių, bet ir daug jaunų talentų“ (p. 189). Ta dingstimi atskiru poskyriu „Išeivių žygiai“ primenami ir smulkiai įvardijami į Vakarus pasitraukę teatro (ir ne tik) menininkai. Medžiaga išsami, atrodo, pro akylo muzikologo žvilgsnį nepraslydo niekas. Neapsiribodamas veikla Vokietijoje (1944–1949 m.) – G. Rossini „Sevilijos kirpėjo“, L. Delibes „Coppelijos“ pastatymais, koncertais – autorius pasekė teatro menininkus į JAV, Kanadą ir atskleidė jų likimus. Išsamiai apžvelgta Čikagos lietuvių operos formavimosi, ilgametės jos kūrybinės veiklos istorija; Čikagos lietuvių operą autorius traktuoja kaip „Valstybės operos veiklos tęsinį“ (p. 200). Toji iš Lietuvos išsineštoji operos idėja savaip pasireiškusi ir radikaliais Dariaus Lapinsko bandymais. Įtraukdamas į istorijos puslapius ir jaunuosius, užsienyje mokslus baigusius, muziko profesiją ten įgijusius menininkus, J. Bruveris sudaro plačią išėivijos muzikų panoramą ir pagrįstai apibendrina: išėivijos muzikai sukūrė „reikšmingą, garbę teikiančią bei pasididžiavimą keliančią tautinės kultūros dalį“ (p. 198).

Repertuaro klausimas teatruose visada svarbiausias. 1944–1990 m. jis kėlė ypač daug rūpesčių ir naujų (ideologinio pobūdžio) problemų, kurios kad ir prabėgšmais, tačiau knygoje paminėtos. Skaitytojas supažindinamas ne tik su veikalų parinkimo principais, premjerų pavadinimais, bet ir dirigentų, režisierių, dailininkų varžymo ir proveržių peripetijomis, nutrūkusiais ir vėl atgaivintais ryšiais su Europos vokalo pedagogikos centrais, atskirą dėmesį sutelkiant į nacionalinių veikalų kūrybą. Šio laikotarpio „Dainininkai“ – vienas turtingiausių „Lietuvos nacionalinio operos ir baletos teatro“ istorijos puslapių. Vienu ypu prieš akis atsiveria išpūdingiausia operos dainininkų padangė. Teisingi autoriaus priekaištai, kad repertuaras „neskatinio dainininkų įvaldyti skirtingų istorinių stilių, ypač XX a. muzikinę kalbą“ (p. 222), tad ir publikos požiūris į operos meno vertybes susiformavęs „gan siauras“. „Baletos trupės veikla“ autoriaus pristatyta taip pat nuosekliai pateikiant išsamią statistiką: šokio pedagogikos trikdžiai ir suklestėjimas, baletmeisteriai, šokėjai (net kordebaleto nariai, sukūrę vieną kitą epizodinį vaidmenėlį) su itin išsamiais kūrybinėmis biografijomis. Apskritai visas šis skyrius – milžiniško, kruopštaus darbo pareikalavusi teatro enciklopedija. Tik nepasakytum, kad pasirinktoji teksto dėstymo schema labai patogi skaitytojui. Yra, tiesa, pavardžių rodyklė, bet reikia perversti kelias dešimtis puslapių, kad įsitikintum, ar pavardė tik paminėta, ar plačiau apie šokėjo, baletmeisterio, režisieriaus veiklą parašyta. Arba kur tie įdomūs intarpai apie Klaipėdos teatrą, koncertinę operos veiklą? Sužinai tik nuosekliai skaitydamas visą knygą. Pasiūlyti autoriui ką nors gudresnio

negalėčiau, bet, manau, smulkesnės turinio nuorodos nebūtų pakenkusios.

Paskutinį skyrių „Atkurtos nepriklausomybės metas“ sudaro keli įprastiniai poskyriai – Opera, Baletas, bet atsiranda ir naujų teatro istorijos aspektų: „Teatras ir pasaulis“, „Kiti teatro žmonės ir jų darbai“. Šio laikotarpio pradžia autorius laiko 1987–1988 m. sezonu, kai atsivėrė vos ne pusšimtį metų uždari pasaulio vartai, o teatre įvyko paskutinio sovietinio veikalo premjera. Tada atsinaujinę ryšiai su išėivijos muzikais, artistais, imta minėti jų vardus, kviestis į sceną, o ir pats teatras pirmąsyk pervaziavo SSRS sieną ir sukėlė užsienyje sensaciją (p. 429). Pagaliau atgauta teisė savarankiškai tvarkyti repertuarą. Ir šioje vietoje prabyla jau ne enciklopedistas, o teatro mylėtojas, aukštų meno idealų sergėtojas: jis drąsiai dėsto savo poziciją ir parašo ištisą prakalbą apie „Fidelio“ iškilimą ir žlugimą. „Šį laisvę, ištikimybę ir pasiaukojimą aukštinantį L. van Beethoveno genijaus šedevrą turėti savo repertuare garbės reikalu laiko viso pasaulio scenos. Tačiau vilniškį pastatymą ištiko keistas likimas. Parodęs tik šešis „Fidelio“ spektaklius, teatras operą išbraukė iš repertuaro. Kodėl?“ Nežinojimas, nesupratimas ar sumanus tuo pasinaudojimas – tarytum abejoja apmaudo apimtas muzikologas.

Šiuo atkurtos nepriklausomybės tarpsniu (ligi 2005 m. pabaigos) repertuaro ribos, autoriaus teigimu, „beveik neišsiplėtė nei į vieną, nei į kitą pusę“ (p. 431), o lietuviška nauja opera (išskyrus vaikišką) pastatyta tik po vienuolikos metų pertraukos. Operos repertuaro pavardijimas šiame skyriuje neužima daug vietos, platesnis – baleto. Paminėti ir meniniai bei administracijos vadovai, nuo kurių repertuaras ir priklauso. Solistų biografijos čia prasiplėtusios gastrolėmis pasaulio teatruose, festivaliuose, laimėjimais įvairių šalių konkursuose, tuo laiku pradėjusiais ir baigusiais teatro karjerą, į užsienio teatrus išvykusiais artistais. Begalinėje enciklopedinių žinių gausoje įsivėlė ir vienas kitas netikslumas, abejotinų dalykų. Spausdintas žodis visada kenčia nuo korektūrų, autorius – nuo redaktorių, vertėjų, ir visose enciklopedijose yra klaidų. Šiame monumentaliam leidinyje jų labai nedaug. O palyginus su tuo, kas patikslinta (premjerų sąrašas, veikalų, personažų rašyba, datos), kas atrasta, atrodo, ir visai mikroskopinė dalelytė.

Antroji ir, sakyčiau, lygiavertė šio leidinio pusė – 800 rečiausių, meniškiausių, funkcionaliausių teatro nuotraukų. Jose visi artistai gražūs, išraiškūs, didelės sceninės kultūros ir aukšto profesionalumo. Nemažai sceninių nuotraukų yra teatro, valstybės archyvuose, asmeniniuose rinkiniuose, tačiau surasti būtent tokias ir būtent tokia eile jas sudėlioti galėjo tik puikus teatro žinovas ir, pasikartosiu, – teatro mylėtojas. Skleisdamas albumo puslapius teatro istoriją pamatai lyg kino ekrane. Nuo Jono Mackonio paveikslo „Taip gimė Lietuvos opera“, „Elenos pagrobimo“ libreto viršelio, Arkikatedros aikštėje dabar jau iškilusių Valdovų rūmų senos litografijos, pirmųjų Biručių bei pirmosios „Traviatos“ iki Nacionalinio operos ir baleto teatro artistų, muzikantų, administracijos personalo 2000 metais. Žinoma, baleto artistų nuotraukos tiesiogiai atspindi jų meną, yra nediskutuojami jų profesinio lygio ir žavesio liudytojai. Tačiau šiame albume ir operos solistų fotografijos nėra efektingų pozų rinkinys: kiekvienoje įamžintas personažo charakteris, solisto vaidybos, laikysenos, mimikos savitumas.

Rašydamas teatro istoriją J. Bruveris nevengė ekskursų į šiandieną. Antai Pratarėje, išskeldamas bei pabrėždamas lietuvių profesinio operos teatro pirmojo „Traviatos“ spektaklio reikšmę, natūraliai susiklosčiusią, per visų okupacijų metus išlaikytą naujametinę jos tradiciją, apgailestauja, kad ši „pagrindinė teatro ir seniausia lietuvių tautinės kultūros tradicija“ 2002 m. „buvo nutrūkusi“ (p. 518), ir kaip viltį primena teatro uždangą puošiančią žalią rūtos šakelę. Šiandien, 2006 m., rūtos šakelė uždangoje tebėra. Tačiau teatro vadovai vienareikšmiškai pasmerkė „seną“ naujametinės „Traviatos“ tradiciją ir ėmėsi diegti „naują“, t. y. savo. Arba: „solistas V. Prudnikovas yra kultūros ministras“. Gerai, kad knyga spėjo išeiti šiam juo dar būnant.

Tokie laikini dalykai nelabai suderinami su enciklopediniu leidinio pobūdžiu. Kita vertus, jie atspindi nūdienę mąstyseną ir todėl yra vertingi ateičiai. Parengus elektroninę leidinio versiją (taip sparčiai diegiant naujas technologijas tai yra būtina), visi, taip pat ir autoriaus jau pastebėtieji maži netikslumai jo paties ir kitų žmonių būtų lengvai ištaisomi, tekstas papildomas. Mus supančiame intensyvios informacijos sraute turėtų būti gyvas šis unikalus, žinių turtingas teatro istorijos leidinys.

Apie autorius

Rytis Ambrazevičius, g. 1961. Humanitarinių mokslų daktaras (2005), KTU ir LMTA dėstytojas. Europos etnomuzikologų seminaro (ESEM), Tarptautinės tradicinės muzikos tarybos (ICTM) narys. Baigė Vilniaus universitetą (1984), stažavo Švedijoje (1995, 2001) ir Norvegijoje (1997). Parašė knygas „Etninės muzikos notacija ir transkripcija“ (1997), „Muzikos akustika“ (parengta spaudai). Paskelbė mokslinių straipsnių Lietuvoje ir užsienyje (per 20), skaitė pranešimus konferencijose Lietuvoje ir užsienyje (per 50). Moksliniai interesai apima etnomuzikologijos, muzikos akustikos ir muzikos psichologijos sritis: lietuvių ir kitų tautų tradicinis dainavimas (atlikimas, stilistika, suvokimas, transkripcija, perėmimas); kognityvinė muzikos psichologija; kalbos akustika; matematiniai metodai muzikologijoje. Folkloro grupės „Intakas“ vadovas, folkroko grupės „Atalyja“ narys.

Straipsnis įteiktas 2006 06 16.

El. paštas: rytisam@delfi.lt

Interneto puslapis: www.rytisambrazevicius.hmf.ktu.lt

Aleksandra Pister, g. 1981. Nuo 2004 m. studijuoja Lietuvos muzikos ir teatro akademijos magistrantūroje. 2003 m. stažavo Leipzigo universitete (Vokietija). 2003 m. suteikta LMTA Senato stipendija. 2003–2005 m. LMTA Studentų atstovybės viceprezidentė bei Senato narė. 2005 m. suteikta DAAD (Deutscher Akademischer Austausch Dienst) stipendija mokslinei stažuotei Leipzigo universitete (Vokietija).

Paskelbė kritinių straipsnių Renesanso ir baroko muzikos tema. Jos mokslinių tyrinėjimų sritį sudaro muzikinės retorikos kompozicinė sistema bei Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės muzikinis paveldas.

Straipsnis įteiktas 2006 06 06.

Tel. +370 650 33 506

El. paštas: aleksandrapister@yahoo.de; pister@takas.lt

Audronė Žiūraitytė, g. 1952. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Muzikos teorijos katedros docentė, humanitarinių mokslų daktarė. Jos publikacijos susijusios su muzikos teatro ir lietuvių kompozitorių kūrybos problemomis. Šiuo metu rengia spaudai monografiją apie Onutės Narbutaitės kūrybą.

Straipsnis įteiktas 2006 07 14.

El. paštas: adagio2@takas.lt

Grażina Daunoravičienė, g. 1955. 1978 m. su pagyrimu baigė muzikologijos studijas Valstybinėje konservatorijoje (dabar Lietuvos muzikos ir teatro akademija). 1990 m. apgynė humanitarinių mokslų daktarės disertaciją. Nuo 1979 m. dėsto Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Muzikos teorijos katedroje (nuo 1993 m. docentė). Stažavo Maskvos P. Čaikovskio konservatorijoje (1983–1984 ir 1989–1990),

Zalcburgo Mozarteume (1993), Oksfordo universitete (2002). 1996 m. Saksonijos žemių Kultūros ir švietimo ministerija jai skyrė stipendiją moksliniam darbui Vokietijoje. Nuo 2003 m. – Lietuvos mokslų akademijos Mokslo tarybos ekspertė. Įsteigė, sudarė ir išleido 7 „Lietuvos muzikologijos“ tomus, „Muzikos kalbos“ I–II dalis, monografiją „Feliksas Bajoras: viskas yra muzika“. Paskelbė daugiau kaip 200 įvairaus pobūdžio straipsnių, publikavo darbus ir skaitė pranešimus Latvijoje, Suomijoje, Vokietijoje, Lenkijoje, Jugoslavijoje, Rusijoje, Belgijoje, JAV, Slovėnijoje, Anglijoje ir kt. Mokslinių interesų sritys: muzikos žanro (genotipo), istorinių kompozicinių technikų modelių, XX a. lietuvių muzikos kompozicinių tendencijų problematika.

Straipsnis įteiktas 2006 05 26.

El. paštas: daunora@ktl.mii.lt

Tel. +370 687 81682

Stephenas Downes'as yra Sario universiteto (Gildfordas, Didžioji Britanija) vyr. lektorius, dėstantis muzikologiją. Studijavo Ekseterio universitete ir Londono universiteto Goldsmitho kolegijoje. Specializacijos sritys: kai kurie muzikos teorijos ir analizės aspektai (visų pirma XIX a. pabaigos ir XX a. pradžios muzikos), estetika, taip pat ir erotika muzikoje nuo 1800 m. Parašė daug straipsnių apie K. Szymanowskio, R. Schumanno, B. Bartóko, H. W. Henze's ir K. Pendereckio muziką. 1989 m. laimėjo Pietų Kalifornijos universiteto (the University of Southern California) Wilk premiją už lenkų muzikos tyrinėjimus, 1999 m. jam buvo įteiktas Karolio Szymanowskio Atminimo medalis. 2006 m. vasarą išleido knygą „Mūza kaip erosas: muzika, erotinė fantazija ir vyriškasis kūrybingumas romantiškoje ir šiuolaikinėje vaizduotėje“.

Straipsnis įteiktas 2006 07 22.

El. paštas: S.Downes@surrey.ac.uk

Leonidas Melnikas, g. 1957. Habilituotas daktaras, profesorius. Baigė Sankt Peterburgo konservatoriją (fortepijono ir vargonų specialybė) bei tos pačios konservatorijos muzikologijos doktorantūrą. Stažavo Veimaro F. Liszto aukštojoje muzikos mokykloje, Paryžiaus konservatorijoje, Londono Guildhall mokykloje. LMTA dėsto nuo 1983 m. Parašė monografijas „C. Ph. E. Bachas ir Pabaltijys. Apie brolius Grotthussus“ (Vilnius: Baltos lankos, 1997), „Экология музыкальной культуры“ (Москва: Композитор, 2000), paskelbė mokslinių straipsnių. Koncertuoja Lietuvoje ir užsienyje, jo įrašytos solinės kompaktinės plokštelės išleistos Lietuvoje, Rusijoje, JAV, Portugalijoje. 1994 m. išrinktas Herderio Mokslo tarybos muzikos istorijos komisijos (Marburgas, Vokietija) nariu korespondentu. 2004 m. jam suteiktas Daugpilio universiteto (Latvija) Garbės daktaro vardas.

Straipsnis įteiktas 2006 07 12.

Tel. (370 5) 2603411

Danutė Petrauskaitė, g. 1952. Socialinių mokslų daktarė, Klaipėdos universiteto Muzikos istorijos ir teorijos katedros profesorė, Muzikologijos instituto direktorė, Lietuvos kompozitorių sąjungos narė. 1978 m. baigė Lietuvos valstybinę konservatoriją, 1992 m. – Vilniaus universiteto aspirantūrą. Mokslinių tyrimų sritys: lietuvių muzika ir muzikos pedagogikos istorija, lietuvių išėivijos muzikinė kultūra JAV, lietuvių ir kitų tautų muzikos sąsajos. Parašė knygas „Jeronimas Kačinskas. Gyvenimas ir muzikinė veikla“ (1997), „Klaipėdos muzikos mokykla 1923–1939“ (1998), „Prudencija Bičkienė“ (1998), „Petras Armonas muzikinių kultūrų kryžkelėse“ (2005). Paskelbė straipsnių Lietuvos ir užsienio spaudoje, yra Mažosios Lietuvos enciklopedijos Muzikos skyriaus redaktorė. Skaitė pranešimus respublikinėse ir tarptautinėse muzikologų konferencijose.

Straipsnis įteiktas 2006 05 20.

El. paštas: dandan@balticum-tv.lt

Vida Bakutyte, g. 1952. Humanitarinių mokslų daktarė (1990). Kultūros, filosofijos ir meno instituto vyresnioji mokslo darbuotoja. 1975 m. baigė Lietuvos muzikos ir teatro akademiją (iki 1992 m. Lietuvos valstybinė konservatorija), 1987 m. – Lietuvos mokslų akademijos Istorijos instituto Menotyros skyriaus teatro istorijos aspirantūrą. Rengiamos „Lietuvos muzikos istorijos“ vieno iš tomų (XIX a.) sudarytoja ir autorė. Paskelbė straipsnių lietuvių ir užsienio spaudoje, skaito pranešimus konferencijose Lietuvoje ir užsienyje. Mokslinių interesų sritys – muzikos ir teatro sąsajos, senojo Vilniaus muzika ir teatras bei dramos spektaklių muzika (istorija ir daktarė).

Straipsnis įteiktas 2006 06 16.

Tel. (370 5) 2622086

Vytautė Markeliūnienė, g. 1967. Muzikologė, Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos muzikos istorijos mokytoja, LMTA doktorantė, muzikos kritikė. Skaitė paskaitas LMTA, dalyvavo tarptautinėse konferencijose, paskelbė straipsnių, parengė radijo laidų, sudarė knygą apie smuikininę Izidorių Vasyliūną (1906–1982). Pagrindinė tyrimų sritis – Lietuvos muzikinis gyvenimas.

Straipsnis įteiktas 2006 07 14.

El. paštas: rimvydasm@delfi.lt

Rūta Gaidamavičiūtė, g. 1954. Muzikologė, humanitarinių mokslų daktarė (1993), docentė, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Muzikologijos instituto Muzikos teorijos ir istorijos skyriaus vedėja, vyresnioji mokslo darbuotoja. Parengė knygą „Osvaldas Balakauskas. Muzika ir mintys“ (2000), išleido knygas „Nauji lietuvių muzikos keliai“ (2005), „Kūrybinių stilių pėdsakais. Pokalbiai su muzikais“ (2005). Paskelbė straipsnių apie lietuvių muziką, dalyvavo konferencijose Lietuvoje ir užsienyje.

Straipsnis įteiktas 2006 08 17.

Tel. +37067601339

El. paštas: mi@lmta.lt

Rūta Goštautienė, g. 1960. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Muzikos istorijos katedros lektorė (nuo 1991), Tarptautinio vadybos ir ekonomikos universiteto (ISM) dėstytoja (nuo 2003). 1983 m. baigė Lietuvos valstybinę konservatoriją (dabar Lietuvos muzikos ir teatro akademija). Studijavo bei stažavo Freiburg (1994), Helsinkio (1995–1996) ir Bolonijos (2000) universitetuose, Paryžiaus konservatorijoje (1999). Tarptautinio muzikos signifikacijos projekto – IPMS (nuo 1992) – narė, LKS muzikologų sekcijos (nuo 2005) pirmininkė.

Mokslinių interesų sritys – šiuolaikinė muzika, muzikos filosofija, kultūrinės muzikos studijos. Paskelbė mokslinių darbų Lietuvoje ir užsienyje. Sudarė ir parengė keturias muzikologijos ir menotyros rinktines: „Baltos lankos. Tekstai ir interpretacijos“, 9 (1997), „Constructing Modernity and Reconstructing Nationality. Lithuanian Music in the 20th Century“ (kartu su Audrone Žiūraityte, 2004), „Pažymėtos teritorijos“ (kartu su Lolita Jablonskiene, 2005), „Muzika kaip kultūros tekstas“ (spaudoje). Skaitė pranešimus Lietuvos ir tarptautinėse konferencijose, organizavo sesijas Tarptautinės muzikologų draugijos (IMS) kongresuose, taip pat keturias tarptautines muzikologų ir kultūros studijų krypties konferencijas.

Straipsnis įteiktas 2006 08 10.

El. paštas: rutos@post.5ci.lt

Giedrė Saunoriūtė, g. 1979. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Etnomuzikologijos katedroje 2006 m. baigė bakalauro studijas. 2004 ir 2005 m. dalyvavo tarptautiniuose jaunųjų etnochoreologų seminaruose Norvegijos mokslų ir technikos universitete. Tyrinėja liaudies šokių struktūras, analizuoja muzikos ir choreografijos sąveiką.

Straipsnis įteiktas 2006 07 11.

El. paštas: giedre.saunoriute@gmail.com

Darius Klišys, g. 1969. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos atlikimo meno (specializacija – birbynė) magistras. 1993–1994 m. mokėsi garso režisūros *Audio Institute of America* (JAV). Nuo 1996 m. dirba Marijampolės muzikos mokykloje (birbynės ir garso režisūros, muzikos programavimo mokytojas). Tęstinių projektų „Kelionė per baroko muzikos pasaulį“ (2004, 2005) vadovas. Gilinasi į senosios muzikos atlikimą, vadovauja ansamblui „Reversio“, atliekančiam XVI–XVIII a. muziką.

Straipsnis įteiktas 2006 06 16.

El. paštas: studiodk@takas.lt

About authors

Rytis Ambrazevičius (b. 1961), Ph.D. in Humanities (2005), a teacher at the Kaunas University of Technology and the Lithuanian Academy of Music and Theatre. A member of the European Seminar in Ethnomusicology (ESEM) and of the International Council of Traditional Music (ICTM). He graduated from Vilnius University (1984) and has won scholarships to study and conduct research in Sweden (1995, 2001) and Norway (1997). Ambrazevičius is the author of the books "Notation and Transcription of Ethnic Music" (1997), and "Acoustics of Music" (prepared for publishing). He has published a number of research articles in Lithuania and abroad (over 20), made presentations at conferences in Lithuania and abroad (over 50). Research interests include branches of ethnomusicology, musical acoustics, and psychology of music: traditional singing (Lithuanian and other traditions; performance, stylistics, perception, transcription, transmission); cognitive psychology of music; speech acoustics; mathematical methods in musicology. Leader of the folklore group "Intakas", and a member of the folkrock group "Atalyja".

Contact: rytisam@delfi.lt

Homepage: www.rytisambrazevicius.hmf.ktu.lt

Aleksandra Pister (b. 1981) has been an MA student at the Lithuanian Academy of Music and Theatre since 2004. In 2003 she was on scholarship at the Leipzig University (Germany). In 2003 she was honored a grant of a Senate at Lithuanian Academy of Music and Theatre. Here in 2003–2005 she gets in as a Senate member and a vice-president of Student Representation too. In 2005 she was awarded a scholarship by the DAAD (Deutscher Akademischer Austausch Dienst) for scientific trainership at the Leipzig University (Germany).

A. Pister has published the articles of musical criticism on the themes of Renaissance and Baroque music. She focuses her research on the fields of musical rhetoric's compositional system and musical heritage of the Great Duchy of Lithuania.

Contact: aleksandrapister@yahoo.de; pister@takas.lt

Phone: +370 650 33506

Audronė Žiūraitytė (b. 1952) is a Doctor of Arts and Associate Professor at the Lithuanian Academy of Music and Theatre (the Department of Music Theory). Her publications are mostly concerned with the issues of musical theatre and works by Lithuanian composers. At present she is completing a monograph dedicated to the music of Lithuanian composer Onutė Narbutaitė.

Contact: adagio2@takas.lt

Gražina Daunoravičienė (b. 1955), graduated cum laude from the Lithuanian State Conservatoire (presently – the Lithuanian Academy of Music and Theatre) in 1978 (specialisation – musicology). In 1990 she defended Ph.D. in humanities and in 1993 became an associate professor. Since 1979 she has been employed at the Lithuanian Academy of Music and Theatre, the Department of Musical Theory. She has been on study periods at Moscow Tchaikovsky Conservatoire (1983–1984 and 1989–1990), Salzburg Mozarteum (1993), the University of Oxford (2002). In 1996 she was awarded a scholarship by the Saxonian Ministry of Culture and Education to conduct research in Germany. Since 2003 she has served as an expert of the Scientific Board, the Lithuanian Academy of Sciences. She has initiated the idea of "Lithuanian Musicology" and has compiled, edited and produced seven volumes of "Lithuanian Musicology". She is also the editor of study books "The Language of Music", Volume 1 and 2, and the monograph "Feliksas Bajoras: Everything is Music". In addition, she has published over 200 articles, both at home and in Latvia, Finland, Germany, Poland, Yugoslavia, Russia, Slovenia, Britain, etc., where she has also made numerous presentations. Areas of research interests include the problematique of musical genre, models of historical techniques of composition, and the 20th century composition trends in Lithuanian music.

Contact: daunora@ktl.mii.lt

Phone: +370 687 81682

Stephen Downes is Senior Lecturer in Musicology at the University of Surrey (UK). He studied at the University of Exeter and Goldsmiths' College, University of London. Specialisms include aspects of theory and analysis (especially with regard to late 19th and early 20th-century music), aesthetics, and the erotic in music since 1800. He has published widely on the music of Karol Szymanowski, and also on Schumann, Bartók, Henze and Penderecki. In 1989 he won the Wilk Prize for Research in Polish Music from the University of Southern California and in 1999 was awarded the Karol Szymanowski Memorial Medal. His latest book, "The Muse as Eros: Music, Erotic Fantasy and Male Creativity in the Romantic and Modern Imagination" is published in summer 2006.

Contact: S.Downes@surrey.ac.uk

Leonidas Melnikas, b. 1957 in Vilnius. Ph.D., habilitated doctor, professor. Educated at the Saint-Petersburg Conservatory (specializing in piano and organ), later received a Ph.D. in Musicology from this institution. Interned at the Liszt Higher School of Music in Weimar, at the Paris Conservatoire and the Guildhall School, London. Has taught at the Lithuanian Academy of Music and Theatre (formerly the Lithuanian Conservatory) since 1983. Author of books:

“C.P.E. Bach and the Baltics: on the Brothers Grotthuss” (Vilnius, 1997), “Ecology of Musical Culture” (Moscow, 2000), and numerous articles. Gives concerts in Lithuania and abroad; his CDs have been released in Lithuania, USA, Russia and Portugal, among others. Elected correspondent member of the Commission for Music History of the Herder Academic Council of Marburg, Germany (1994). Recipient of an honorary doctorate from the Daugavpils University, Latvia, in 2004.
Phone: +370 5 2603411

Danutė Petrauskaitė (b. 1952) is a Ph.D. (social sciences), a professor at the Department of Music History and Theory at Klaipėda University, director of the Institute of Musicology, a member of the Lithuanian Composers' Union. In 1978 she graduated from the Lithuanian State Conservatoire; in 1992 she completed her post-graduate studies at Vilnius University. The principal areas of her interest are Lithuanian music, history of music pedagogy, music culture of Lithuanian emigrants in the USA, connections between Lithuanian music and that of other nations. She is the author of the following books: “Jeronimas Kačinskas. Life and Musical Activity” (1997), “Klaipėda Music School in 1923–1939” (1998), “Prudencija Bičkienė” (1998), “Petras Armonas at the Crossroads of Musical Cultures” (2005). She has published articles in Lithuania and abroad, made numerous presentations at local and international musicological conferences, and is an editor of the music section of encyclopedia “Mažoji Lietuva”.

Contact: dandan@balticum-tv.lt

Vida Bakutytė (b. 1952), Doctor of Arts (1990), a senior researcher of the Institute of Culture, Philosophy and Art. In 1975 she graduated from the Lithuanian Academy of Music and Theatre (the Lithuanian State Conservatoire till 1992). In 1987 she did postgraduate studies of theatre history at the Institute of History, the Lithuanian Academy of Sciences. She compiled and authored one of the volumes of “The History of Lithuanian Music” (19th century). She has published articles and made presentations both in Lithuania and abroad. The main areas of her interests are links between music and theatre, music and theatre in old Vilnius, music in a drama theatre (historical and contemporary aspects).

Phone: +370 5 2622086

Vytautė Markeliūnienė (g. 1967), Musikwissenschaftlerin, unterrichtet Musikgeschichte an der Nationalen M. K. Čiurlionis-Kunstschule, Doktorantin und Referentin an der Litauischen Akademie für Musik und Theater, Musikjournalistin, Autorin von Radiosendungen, Herausgeberin des Buches über den Geiger Izidorius Vasyliūnas (1906–1982). Teilnahme an internationalen Tagungen, Publikationen in der Presse.

Forschungsgebiet: Musikleben in Litauen.

Contact: rimvydasm@delfi.lt

Rūta Gaidamavičiūtė (b. 1954), Dr., Associate Professor, a senior researcher and head of the Department of Music Theory and History, the Musicology Institute at the Lithuanian Academy of Music and Theatre. Author of several books and numerous articles. Participates in conferences in Lithuania and abroad.

Contact: mi@lmta.lt

Phone: +370 676 01339

Rūta Goštautienė (b. 1960) has been Lecturer at the Lithuanian Academy of Music since 1991 and at the University of Management and Economics (ISM) since 2003. She graduated from the Lithuanian Academy of Music and Theatre in 1983, held scholarships to study and do research at Freiburg University (1994), Helsinki University (1995–1996), Paris Conservatory (1999) and Bologna University (2000). She has been a member of the International Project on Musical Signification (IPMS) since 1992. At present Rūta Goštautienė serves as chair of the Musicological Section at the Lithuanian Composers Union (since 2005). She has contributed papers on the 20th century music, music philosophy, and cultural studies of music to many learned journals and conferences. She edited a collection of essays on musical semiotics “Baltos lankos 9” (1997), co-edited a collection “Constructing Modernity and Reconstructing Nationality. Lithuanian Music in the 20th Century”, 2004, also co-edited a collection on post-Soviet Lithuanian art “Pažymėtos teritorijos” (“Mapping Territories”, 2005). At present Rūta Goštautienė is preparing a college textbook on cultural studies of music entitled “Music as Cultural Text” (in Lithuanian, forthcoming, 2006). She has organized four international conferences in Lithuania as well as the special sessions on Lithuanian and contemporary music at the International Musicological Society (IMS) congresses (2002, forthcoming 2007).

Contact: rutos@post.5ci.lt

Giedrė Saunoriūtė (b. 1979), Bachelor of ethnomusicology at Lithuanian Academy of Music and Theatre, graduated in 2006. In 2004 and 2005 attended an International seminar for young ethnochoreologies in Norway University of science and technology. G. Saunoriūtė explores the structure of the folk dance, analyses interaction of music and choreography.

Contact: giedree9@one.lt

Darius Klišys (b. 1969) obtained Master's degree from the Lithuanian Academy of Music and Theatre (specialization – the birbynė). In 1994 he received an audio engineering diploma from the Audio Institute of America in the USA. Since 1996 Klišys has been teaching the birbynė, music programming and audio engineering at the Marijampolė Music School. In 2005 and 2006 he acted as manager of projects “Journey through the World of Baroque Music” and is leader of the music group “Reversio” which performs the music of the 16th–18th centuries. His current interests include the performance of early music.

Contact: studiodk@takas.lt

Reikalavimai teikiamiems publikuoti straipsniams, straipsnių recenzavimo tvarka:

- Į žurnalą priimami tokios arba analogiškos struktūros mokslo straipsniai: įvadas, tyrimų tikslas, objektas, metodas ir metodikos, gauti rezultatai, išvados arba apibendrinimas, nuorodos, naudotos literatūros sąrašas.
- Prieš pagrindinį tekstą spausdinama anotacija, kurioje nurodoma: tyrinėjimo objektas, metodas (metodikos), tikslas, išdėstomi tyrimo rezultatai. Išvardijami raktažodžiai. Anotacija spausdinama lietuvių bei anglų (vokiečių) kalbomis.
- Straipsnio pabaigoje spausdinamos nuorodos ir literatūros sąrašas. Po literatūros sąrašo spausdinama santrauka. Jei straipsnis parašytas lietuvių kalba, santrauka rašoma anglų (vokiečių, prancūzų) kalba; užsienio kalba parašyto straipsnio santrauka rašoma lietuvių kalba. Santraukos apimtis – nuo 0,5 iki vieno puslapio.
- Straipsnyje pateikiami iliustruojantys pavyzdžiai (nuotraukos, grafikai, schemas, lentelės ir kt.) turi būti juodai balti, ryškūs, geros kokybės ir tinkami reprodukuoti. Natų pavyzdžiai turi būti parengti kompiuteriu.
- Straipsnius galima rašyti lietuvių ir pagrindinėmis užsienio kalbomis. Straipsnių apimtis neturėtų viršyti vieno spaudos lanko. Didesnės apimties straipsnio spausdinimo galimybė aptariama su vyriausiuoju redaktoriumi.
- Atskirame lape lietuvių ir anglų (vokiečių, prancūzų) kalbomis straipsnio autorius pateikia savo trumpą mokslinę biografiją, nurodydamas mokslinį laipsnį ir vardą, svarbiausius darbus, mokslinius interesus, darbovietę, pareigas ir adresą.
- Redakcijai autorius pateikia pagal nurodytus reikalavimus parengtą straipsnį, atspausdintą spausdintuvu ant balto tipinio A4 formato popieriaus (1 egz.), bei kompiuterinę laikmeną su straipsnio įrašu.
- Pateiktą straipsnį recenzuoja du redakcinės kolegijos paskirti mokslininkai. Taikoma nuostata, kad kiekvienas straipsnis turėtų dvi recenzijas – vidinę ir išorinę. Jeigu pateikto straipsnio problematika yra tarpdisciplininė, yra privaloma gretutinės mokslo srities ar krypties mokslininko rekomendacija.
- Straipsnis spausdinamas gavus dviejų mokslininkų rekomendacijas.

Lietuvos muzikologija, 7
Lithuanian Musicology, 7

SL 1695. 2006 11 22. 25 sp. l. Tiražas 200 egz.

Išleido Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Gedimino pr. 42, LT-01110 Vilnius

Spausdino UAB „Ciklonas“, J. Jasinskio g. 15, LT-01111 Vilnius